

Mayer Marianna
művészettörténész

Nem fegyver, nem jégkrém, se nem bajszos nyomozó – Magnum Budapesten

Izgalmas szakma a fotóriportereké. Nem az otthon ülős, meditáló embertípusnak való, hanem a nyughatatlan, mindig kíváncsi, vibráló szellemű, pillanatok alatt dönteni képeseknek, akik nem rettennek meg a veszélyes helyzetektől, megdöbbentő szituációktól sem.

■ És miközben empatikusan követik az eseményeket, objektívek tudnak maradni, bírják a fizikai megterhelést, alkotói kreativitásuk mellett a fényképezés technikai fortélyainak is birtokában vannak. Mindezekkel a tulajdonságokkal rendelkezett a magyar származású, zseniális Robert Capa, aki hasonló gondolkodású és tehetséges négy társával – David „Chim” Seymour, Henri Cartier-Bresson, George Rodger és William Vandivert – 1947-ben megalapította a világ első, napilapoktól, magazinoktól, szerkesztőségektől független fotóügynökségét, a Magnumot. Az alapító ötök felosztották maguk között a világot, hogy riportereik mindenhol ott legyenek, ahol valami érdekes történik. Ez magával hozta azt is, hogy bővíteni kellett a tagságot – természetesen szigorú minőségi kritériumok felállításával.

A kezdetektől máig jellemző egyéni látásmód, művészi szabadság és kiemelkedő minőséget jelentő követelmények mellett a valóság dokumentálásához elengedhetetlenül szükséges bátorság is e tudósítók erénye. 1954-ben pár nap különbséggel lett hivatása áldozata az Andokban szakadékba zuhant Werner Bischof és az indokínai háborúban Robert Capa, majd két év múlva a szuezi háborúban David Seymour is. A tragédiák ott vannak nemcsak az elkészült képeken, hanem a néhez körülmények között dolgo-

zó fotóriporterek mindennapjaiban is.

A kezdetben New York-i és párizsi székhellyel működő ügynökségnek ma már londoni és tokiói irodája is van, széles nemzetközi bázison alapuló szervezete továbbra is a fotóriporterek élcsapata, honlapjukról mindent megtudhatunk róluk, missziójukról, tagjaik munkáiról.

A világhírű ügynökség 67 évének történetéből hoztak el két kiállítást erre a nyárra a Nagymező utcába. A Magyar Fotográfusok Házában, ahogy a címe is mutatja, a legelső csoportkiállításukat rekonstruálták Magnum's First – Elsők címmel.

Werner Bischof, Henri Cartier-Bresson, Robert Capa, Ernst Haas, Erich Lessing, Jean Marquis, Inge Morath és Marc Riboud képei önmagukban is izgalmas kordokumentumok. Ám a jelenlegi kiállításhoz további bizarr adalék az, hogy mostanában, 50 évvel az első bemutatásuk után véletlenül bukkantak rá a képeket őrző ládákra az innsbrucki Francia Intézetben úgy, ahogy akkor a tárlat zárása után becsomagolták. De e regényes fordulat nélkül is történelmi és művészeti szempontból egyaránt korszakos jelentőségű Cartier-Bresson Gandhi meggyilkolása előtti utolsó napjairól és

a temetéséről készült sorozata vagy Jean Marquis szociofotói a háború utáni és az 1956-os forradalom előtti időkből.

A Capa Központ vándorkiállításán az alapítás óta eltelt közel hét évtizedből 70 fotós munkáját láthatjuk. A Magnum Photos: Kontaktok nemcsak azokat az fotókat mutatja be,

döntésünk ugyanarra esett volna? És láthatjuk a jelöléseket, hogy milyen legyen a kivágás, mik azok, amelyek még szóba jöhetnek volna a végső választás előtt. Önmagában ez is érdekes, de a fotósok leírásaival nemcsak az ő gondolkodásukba pillanthatunk bele, hanem a szituáció elmesélésével, a dön-

Jean Gaumy: Lőgyakorlat, Teherán, Irán, 1986

amelyek jó része emblemikus művé válva számos világslap címlapján köszöntek vissza és emberek millióinak tudatába égtek bele, hanem azt a teljes sorozatot is, amelyet a riporter egy adott témához készített, és amelyből ezt az egyet kiválasztotta. A rendezők korszakokra osztották az ügynökség történetét 2010-ig, s ebben a kronológiai rendben nézhetjük végig, hogy ki milyen sorozatból választotta ki a KÉPET. Eljátszhatunk a gondolattal: a mi

tések indoklásával közelebb kerülünk az eseményekhez, a megörökített személyekhez; érthetőbbé, átélhetőbbé válnak a történetek.

Az iráni forradalmat fotósorozatban megörökítő Abbas öszszefoglalásában: „A kontaktképek nemcsak azt tükrözik, amit a fotós lát és amiről abban a pillanatban úgy dönt, hogy megőrizz az örökkévalóságnak, hanem hangulataikat, habozásait és hibáikat is kifejezik. Könnyörtelenül.” Az analóg képal-

FOTÓ: JEAN GAUMY, MAGNUM PHOTOS

kotás korában ez egészen mást jelentett, mint ma a digitális gépekkel készült felvételek esetén, ahol a fotós szinte korlátlanul „csattogtathatja” a készülékét, majd a fölösleges, rossznak minősülő képeket kitörli, így nyoma sem marad a selejtnek. E szempontból az egyik legtanulságosabb példa Philippe Halsman Salvador Dalíról készített sorozata 1948-ból, amely a festő nukleáris misztika iránti érdeklődésének és szürrealista stílusának együttes megörökítése. A Life magazinban közölt képhez hatórányi munka, öt segéd, három macska, Dalí, 28 felvétel és persze a fotós összhangolt cselekvéssorozata kellett, hogy létrejöjjön a térben megmerevedett robbanás tökéletes egysége, az egész jelenet dinamikája egyetlen statikus pillanatba merevítve. Az exponálásakor a festő fölugrott a földről, az egyik asszisztens egy vödör vizet loccsantott a térbe, mások a három macskát dobták be. A rontott képek közül hat kontaktot látunk, amelyeken vagy a víz, vagy a macskák nem érkeztek jó szögben, jó időzítéssel, míg végül a 28. próbálkozásra minden tökéletesen összejött.

A képek tematikáját tekintve kivételnek számít Halsman művészi fotója. A többség inkább történelmi eseményeket örökített meg: Capa a normandiai partraszállást, Erich Lessing az 1956-os forradalom budapesti utcáit, Bruno Barbey az 1968-as párizsi diáklázadást, Josef Koudelka pedig Prága megszállását ugyanabban az évben. Koudelkát nem fotóriporterként, hanem prágai lakosként érintették az események. Hónapokkal később csempészték ki a filmtekercset az országból, amelyet az atrocitásoktól félve nem is a saját neve alatt publikált. Az addig ismeretlen cseh fotós ezzel a drámai

sorozattal váltott belépőt a magnumosok táborába. Stuart Franklin már az ügynökség tagja volt, amikor az 1989-ben a pekingi diáktüntetések véres felszámolásának másnapján a Tienanmen téren elkészítette a tankokkal farkasszemet néző védtelen ember sorozatát, amely azóta világszerte az elenszegülés ikonjává vált.

Az események mellett a történelmet alakító híres emberek portréi alkotnak egy másik nagy csoportot. Az engesztelhetetlen forradalmár Che Guevara szivarozós arcképe (René Burri), a hidegháború időszakában a kapitalizmus és a kommunizmus szimbolikus összecsapásaként számon tartott Hruscsov és Nixon kettőse (Elliott Erwitt), az afroamerikai polgárjogi vezető Martin Luther King (Leonard Freed), az első és eddig egyetlen brit női miniszterelnök Margaret Thatcher alulról fényképezett, tekintélyt sugárzó fotója (Peter Marlowe) tartozik ide. A számonkérően Hruscsovra mutató Nixont megörökítő fotó volt az első, amely megmutatta, hogy a politikusi imázs építésében milyen ereje van a nagy nyilvánosságot kapó sajtófotónak. A Time magazinban megjelent kép egy határozott, erős embert mutatott, aki kiáll az amerikai értékrend mellett, s ebből profitált is a következő választáson. A Fekete Muszlimok vezetője, Malcolm X (Eve Arnold fotóján) már tudatosan használta a sajtót politikai üzeneteinek közvetítésére. A komolyabb témák mellett láthatunk zenészeket, a Beatles-tagokat az Egy nehéz nap éjszakájának forgatása közben, Miles Davist, Terezt anyát imáról jövet, hétköznapi és különleges embereket, eseményeket és még sok mindent, amiért érdemes pár órát áldozni a Nagymező utca két kiállítására.●

Magnum's First - Elsők • Magyar Fotográfusok Háza
Magnum Photos: Kontaktok • Capa Központ
 Megtekinthető 2014. augusztus 24-ig.

figyelő

Ezt írtuk 50 éve

Borralaló

Naiv dolog ez a vagdalkozás a borralaló ellen. Gáláns nép vagyunk, ennyi az egész. Nem azért adjuk a borralalót, mintha a másik igényt tartana rá: egyszerűen szeretjük a nagyvonalúságot, és ez a galantéria már a legifjabb korosztályra is jellemző. Törzstrafikomban csomagolt cukorka is kapható, darabonként 15 fillérért, s így a trafikos néninek számos kiskorú ügyfele van. Bejön egy 6-7 éves legényke, szerény igénnyel, mindössze egy darab cukrot kér, és magabiztos mozdulattal letesz egy 20 fillérest. Fogja a cukrot és indulna kifelé, de a trafikos néni utánaszól: – Kisfiam, visszajár öt fillér. A fiatalember félfordulattal visszanéz, s utánozhatatlan nonszalanszal legyint: – Marad.●

Vízhelyzet

Vasárnap délután a vízvezeték váratlanul felmondja a szolgálatot. Zuhog a víz, a lakáson belüli főelzárócsap tömítése is rossz, nem lehet elzárni: jön az árvíz! Sürgősen letelefonálunk a házmasternek (nyilván azért van telefonja, hogy sürgős esetekben intézkedni tudjon): zárja el néhány percre a vizet, amíg legalább a lakás főcsapjának tömítését házilag rendbe hozzuk. Mondja erre a ház nyájas felügyelője a telefonba: ő nem zárhatja el, s különben se tudja, hogyan kell ezt művelni. A víz fenyegetően zuhog, ezért kérésre fogjuk: adjon legalább valami tanácsot... Válasz helyett letesz a kagylót. Most már személyesen jelenünk meg magas színe előtt. Láthatóan nem érdekli az ügy, gorombán közli: csak csőrepedés esetén zárhatja el a vizet – neki is van vasárnapja. Végül is a lakóbiztonsági elnök közbenjárására elárulja az elzárás titkát (most már tudja, de hozzá se nyúl), öntevékenyen elzárjuk a vizet, kicsereéljük a tömítést – tíz perc alatt. Lehet, hogy a II. ker. Házkezelőség nem tájékoztatta volna a házfelügyelőket: a vízzel vasárnap is takarékoskodni kell?●

FOTÓ: FORTÉPAN